

Nederlandsch Boschbouw-Tijdschrift

Oprichter Dr. J. R. Beversluis
Orgaan van de

Nederlandsche Boschbouwvereniging

16e Jaargang

No. 1

Januari 1943

Oorspronkelijke Bijdragen

OVERZICHT OVER DE INSECTENPLAGEN IN ONZE BOSSCHEN EN ANDERE HOUT- OPSTANDEN IN HET JAAR 1942

door

•A. D. VOUTE,
(Biologisch Laboratorium „Hoenderloo“.)

In het afgelopen jaar zijn de gegevens inzake het optreden van insectenplagen in bosschen en andere houtopstanden verzameld door het personeel van het Comité ter Bestudering en Bestrijding van Insectenplagen in Bosschen, dat van het Instituut voor toegepast biologisch onderzoek in de natuur, onder welk Instituut het Comité ressorteert, door studenten, werkzaam aan het Biologisch Laboratorium „Hoenderloo” en door de leden van onze waarnemersorganisatie. Vooral de laatstgenoemde hebben ons in staat gesteld een behoorlijk overzicht te krijgen over hetgeen onze bosschen dit jaar heeft benadeeld. Voor hun intensieve hulp zijn wij grooten dank verschuldigd.

Het personeel van Instituut en Comité, en de studenten deden waarnemingen in alle deelen van ons land. Voor het overige werden zij verricht: in Friesland: door den houtvester bij het Staatsboschbeheer te Leeuwarden Ir J. Vlieter en de Hoofdopzichters der Nederlandsche Heide Mij. te Drachten en Heerenveen, M. Reinders en E. Wijnbergen.

In Drenthe: door de houtvesters bij het Staatsboschbeheer te Assen en Emmen, J. J. M. Jansen en J. L. W. Blokhuis en de Hoofdopzichters van de Nederlandsche Heide Mij. te Assen en Coevorden, H. Wijnbergen en J. Francké.

In Overijssel: door den Houtvester bij het Staatsboschbeheer te Zwolle, Dr J. de Hoogh, de Hoofdopzichters van de Nederlandsche Heide Mij. te Enschede, Zwolle en Almelo, W. van Putten, H. Huisman, en W. C. Meyerinck en door Mr W. T. J. Laan te Denekamp.

In Gelderland: door den Opperhoutvester bij het Staatsboschbeheer te Het Loo, Jhr. A. B. J. van Suchtelen van de Haere, de houtvesters bij het Staatsboschbeheer te Apeldoorn en Nijmegen, C. M. van 't Hoff, J. Mulder en Ir J. J. A. S. van Alphen, de Hoofdopzichters van

de Nederlandsche Heide Mij. te Apeldoorn, Beekbergen, Borculo en Ede, de heeren A. J. Roelse, D. R. de Snayer, B. Wijnbergen en J. M. Houterman en G. J. Vriezen te te 's Heerenberg, H. Staf te Ede en S. H. Frederiks te Arnhem.

In Utrecht: door den Houtvester bij het Staatsboschbeheer te Utrecht Ir H. W. Schenkenberg van Mierop, den Hoofdopzichter van de Nederlandsche Heide Mij. A. F. D. Nieuwenhuyzen en Jhr. A. E. de Jonge te Doorn en D. G. Blanksma te Zeist.

In Noord-Holland: door den Houtvester bij het Staatsboschbeheer te Alkmaar, P. Boodt, door den Hoofdopzichter der Nederlandsche Heide Mij. te Haarlem, A. Haan schoten en E. Vogelenzang te Bakkum.

In Zuid-Holland: door den Hoofdopzichter van de Nederlandsche Heide Mij. te Hillegersberg, G. J. van den Barg.

In Noord-Brabant: door de Houtvesters bij het Staatsboschbeheer te Helmond en Breda, Ir L. C. Geerling en P. M. Tutein Noltenius, de Hoofdopzichters van de Nederlandsche Heide Mij. te Eindhoven, Tilburg en Breda, W. Horst, M. Oonk en A. Verhagen; voorts door den rentmeester van de „Utrecht" H. J. Wormgoor en den Oud-Houtvester bij het Staatsboschbeheer B. J. Winkelman te Eindhoven.

In Limburg: door den Houtvester bij het Staatsboschbeheer te Maastricht, Dr Ir W. H. Die mont en den Hoofdopzichter van de Nederlandsche Heide Mij. te Sittard M. J. L. Messerschmidt.

Na den zeer strengen winter en het droge voorjaar zijn in dezen voorzomer vele bosschen zwaar door insecten beschadigd. In het geheele land waren de eiken in Juni kaalgevreten, lariks en populier hebben zwaar van vreterij van insecten te lijden gehad, enz.

De koude, natte zomer heeft op onze boschinsecten geen gunstigen invloed uitgeoefend. In den nazomer was van insectenschade vrijwel niets meer waar te nemen.

Hylobius abietis L. (grootte dennen-snuitkever).

In 1941 zijn de larven van dezen kever massaal in de wortels van stervende Corsicaansche dennen gevonden. In verband hiermee hadden wij in 1942 vele kevers en daardoor een ernstige beschadiging van het jonge plantsoen kunnen verwachten. Dit massale optreden en de daarmee gepaard gaande vreterij is, echter uitgebleven. Slechts op een plaats in Limburg is een vrij ernstige beschadiging waargenomen.

Het rooien der stobben, hetgeen in het afgeloopen jaar zoo veelvuldig plaats vond, draagt er veel toe bij, dat de kever, die door de enorme vellingen een goede kans tot vermeerdering krijgt, binnen de perken wordt gehouden.

Strophosomus sp.

Op de Veluwe, in Noord-Brabant, in Utrecht en in Drenthe zijn op vele plaatsen de jonge douglassparren door deze kevers beschadigd. De dieren vreten de bast van de jonge twijgen, waardoor deze sterven. De boomen en vooral het jonge plantsoen, vertoonen daardoor in den voorzomer vele doode twijgen, die door hun roodbruine naalden sterk opvallen. Bovendien is de mogelijkheid niet uitgesloten, dat deze vreterij een invalspoort vormt voor schimmelziekten.

Pissodes piniphilus Hbst. (dennensnuitor).

Volwassen kevers zijn niet gevonden. Slechts zeer sporadisch zijn larvengangen in stervende boomen aangetroffen.

Pissodes notatus F.

Kwijnende dennen, vooral Corsicaansche dennen, waren vaak zwaar door den kever aangetast. Hij is niet gevonden in gezonde boomen.

Brachyderes incanus L. (grauwe dennensnuitor).

In de omgeving van Mill (Noord-Brabant) is een vrij zware, in Utrecht (Rhenen) en op de Veluwe, plaatselijk een lichte vreterij aan groveden, en Oostenrijkschen den waargenomen. Tot belangrijke schade heeft deze kever nergens aanleiding gegeven.

Myelophilus piniperda L. (grootte dennenscheerder).

Met uitzondering van een paar door boschbrand vernielde grovedennensbosschen, zijn geen haarden van beteekenis aangetroffen, van waaruit de kevers zich over het omliggende bosch hebben verspreid.

Dendroctonus micans Kug.

Op het landgoed Schovenhorst bij Putten en in de omgeving van Nunspeet heeft deze kever wederom schade toegebracht aan Sitkasparren en *Picea orientalis*. De fijnspar werd zelden of nooit aangetast.

Pityogenes bidentatus Hbst.

Deze kleine bastkever is massaal aangetroffen op kwijnende grovedennen.

Agelastica alni L. (elzenhaantje).

Slechts uit de Wieringermeer wordt ernstige beschadiging door het optreden van dezen kever gemeld.

Haltica quercetorum Fondr. (eikenaardvloo).

Deze kever is nergens talrijk opgetreden.

Rhynchaenus quercus L. (eikenbladmineerder).

De kevers werden op de Veluwe slechts in gering aantal waargenomen.

Phyllobius sp.

Uit de Wieringermeer wordt gemeld, dat alle loofhoutsoorten, met uitzondering van populier en *Prunus serotina* door kevers, behoorende tot dit geslacht, licht werden aangevreten.

Ongedetermineerde kevers.

In Drenthe heeft, naar ons werd gemeld, een groen kever-

tje, dat niet is gedetermineerd, plaatselijk den Amerikaanschen eik kaalgevreten.

Bupalus pinarius L. (dennenspanrups).

Het aantal rupsen van deze soort, dat is waargenomen, was uiterst gering.

Lymantria dispar L. (Plakker).

Het in het vorige overzicht vermelde lariksbosch bij Oudenbosch is ook dit jaar kaalgevreten. In andere deelen van Noord-Brabant werden plaatselijk eiken en lariksen door den plakker beschadigd. Uit andere deelen van het land kwamen geen berichten inzake vreterij door dit insect binnen.

Spanrupsen van eik.

In Friesland, Overijsel, Gelderland en Noord-Brabant werden de eiken plaatselijk zwaar, in Drenthe licht beschadigd als gevolg van de vreterij door niet nader gedetermineerde spanrupsen, waaronder ongetwijfeld die van de beide wintervlinders.

Spanrupsen aan eschdoorn en berk.

In de Wieringermeer zijn eschdoorns en berken door spanrupsen kaalgevreten.

Malacosoma neustria L. (Ringelrups).

In Amsterdam zijn de iepen door deze rupsen kaalgevreten. Op de Veluwe trad deze rups talrijk op, echter niet in voldoende aantal om belangrijke schade toe te brengen. Hier vond ik haar voornamelijk op Amerikaanschen en inl. eik.

Nygmia phaeorrhoea Dön. (bastaardsatijnvlinder).

Met uitzondering van enkele plaatsen in de duinstreek zijn de rupsen in het geheele land vrijwel verdwenen. Van verschillende plaatsen is schade gemeld. Waar wij echter een onderzoek naar deze beschadiging konden instellen, bleek de vreterij door andere rupsen — meest *Tortrix viridana* — te zijn veroorzaakt.

Winternesten zijn vrijwel niet waargenomen.

Leucoma salicis L. (satijnvlinder).

Hoewel in aanzienlijk mindere mate, dan het vorige jaar, hebben de populieren in Noord-Brabant, Limburg, Gelderland, Overijsel en op Terschelling ook dit jaar van de rups van dezen vlinder te lijden gehad. Plaatselijk werden boomen kaalgevreten.

Tortrix viridana L. (eikenbladroller).

Deze rups heeft in het afgelopen jaar het meest van zich doen spreken. Overal in ons land zijn de eiken kaalgevreten. Op vele plaatsen vormden de draden, waaraan de rupsjes zich hadden laten zakken, ware gordijnen in en tusschen de boomen. Zoowel alleenstaande boomen als bosschen en hakhout hebben van de vreterij ernstig te lijden gehad.

Opmerkelijk was het dat, terwijl overal in het land de plaag in kracht is toegenomen, het Nationale Park „de Hoge Veluwe” waar de eiken het vorig jaar werden kaalgevreten, ditmaal slechts weinig last van de rupsen heeft gehad.

De eiken hebben zich in dezen vochtigen zomer over het algemeen goed kunnen herstellen van de gevolgen der vreterij.

Hyponomeuta sp.

In de Wieringermeer zijn op de terp en de begraafplaats Prunus-soorten en Evonymus door de rupsen van deze spinselmot kaalgevreten.

Epiblema proximana H. S.

Er is geen vreterij van deze rupsen gemeld.

Coleophora laricella Hb. (lariksmot).

Evenals in 1941 hebben ook dit jaar de lariksen ernstig te lijden gehad door de vreterij van deze rups. De aantasting was wederom zeer plaatselijk. In vele gevallen kon worden vastgesteld, dat dezelfde bosschen, die het vorige jaar zijn kaalgevreten, ook dit jaar ernstig zijn aangetast. Vaak waren bosschen, die aan kaalgevreten opstanden grensden vrij van aantasting, zoowel verleden jaar als in 1942.

Zoowel in den voorzomer als in September en October 1942 zijn kaalgevreten bosschen gevonden.

Evetria buoliana Schff. (dennenlotrups).

Bij Egmond in Noord-Holland en op enkele plaatsen in Noord-Brabant is een vrij sterke aantasting door deze rups waargenomen. In Drenthe, Overijssel, Gelderland, Utrecht en Limburg werd zij in gering aantal gevonden.

Diprion pini L. (dennenbladwesp).

In het afgelopen jaar is wederom een lichte vreterij van de bastaardrupsen van de dennenbladwesp waargenomen in het Nationale Park „de Hoge Veluwe”, de vliegdennen op de militaire terreinen van de Harskamp, bij Maartensdijk en bij Mill. Op de Veluwe zijn speciaal die terreinen aangetast uit welke de plaag zich tijdens de vorige gradaties over de omliggende bosschen heeft verspreid.

De vreterij bleef tot vliegdennen beperkt, zoodat geen ernstige schade is toegebracht.

Diprion rufus L. (roode dennenbladwesp).

In de omgeving van Emmen en in Noord-Holland zijn Oostenrijksche dennen door de larven van deze bladwespen in meer of minder sterke mate bevreten. Bij Eext is een ernstige vreterij in een grovedennenbosch waargenomen. Hierbij zij opgemerkt, dat de vreterij door deze bastaardrupsen steeds minder ernstig is dan die van *Diprion pini*, daar slechts jaarjare naalden worden gevreten; ook na een ernstige aantasting door *Diprion rufus* zijn de bosschen dus niet kaal.

Lygaeonematus abietinus Chr. (kleine sparrenbladwesp).

Kregen wij reeds het vorige jaar den indruk, dat de sparrenbladwesp zich als plaag uitbreidde, dit vermoeden is in 1942 volkomen bevestigd. In Gelderland, Overijssel en Noord-Brabant werden de sparren bijna overal ernstig door deze bastaardrupsen beschadigd. Licht, maar toch zeker noemenswaard was de schade in Utrecht, Drenthe en Friesland. Het

ziet er aanvankelijk naar uit, dat in het komende jaar krachtig tegen deze plaag zal moeten worden opgetreden, ten einde ernstige schade te voorkomen.

In sommige gevallen werden de sparren niet slechts door *L. abietinus*, maar ook door andere bladwespen aangevreten. Waargenomen zijn op de Veluwe groote aantallen van *Pachynematus scutellarius* en *Cephaleia abietis*.

Niet slechts fijnspar, ook andere soorten van het geslacht *Picea* werden door *L. abietinus* aangevreten, zooals in de Achterhoek de Sitkaspar en in Overijsel *Picea canadensis*.

Lygaeonematus westmaeli Tischb.

Deze lariksbladwesp, die speciaal het langlot beschadigt, trad vooral in Noord-Brabant en in de Peel in groot aantal op z66, dat de bosschen er zwaar van te lijden hadden. In Gelderland, Utrecht, Overijsel en Drenthe zijn de wespen eveneens waargenomen, echter in geringer aantal.

Lygaeonematus laricis Htg.

In den Achterhoek en in enkele plaatsen in de provincie Noord-Brabant zijn de larven van deze wesp waargenomen, meestal samen met andere soorten. Belangrijke schade hebben zij in de meeste gevallen niet toegebracht.

Nematus erichsoni Htg.

In de Peel (Noord-Brabant) zijn groote complexen lariksen in hoofdzaak door de larven van deze bladwesp kaalgevretten. Ook uit Friesland en Drenthe wordt zij vermeld.

De wesp was tot dusverre in ons land niet als plaag bekend, slechts bij hooge uitzondering was een larve of een volwassen dier gevonden. Het vorige jaar was zij waargenomen in Utrecht, waar zij echter, voor zoover bekend, geen schade van beteekenis heeft toegebracht.

De gezellig levende larven van deze wespen zijn door hun grootte en hun donkere kop zoo gemakkelijk van de andere wespenlarven te onderscheiden, dat niet mag worden aangenomen, dat zij tot dusverre hiermee zijn verward.

Platycampus ovatus Zadd.

In het afgelopen jaar zijn de larven van deze lariksbladwesp slechts sporadisch waargenomen en wel in Drenthe, Gelderland en Noord-Brabant. Een belangrijke beschadiging der bosschen kwam, voor zoover bekend, niet voor.

Cephaleia alpina Kl. (spinnende lariksbladwesp).

In Drenthe werden dit jaar wederom groote larikscomplexen door deze wespenlarven kaalgevretten.

In de Peel (Noord-Brabant) waren de larven plaatselijk talrijk, echter niet talrijk genoeg om de boomen ernstig te beschadigen.

Cephaleia abietis L.

Bij Hoenderloo is in een complex fijnspar een aantoonbare vreterij door deze wespenlarven waargenomen.

Spinselbladwesp van Prunus virginiana.

De Texel werd kaalvreterij gemeld van *Prunus virginiana* door een niet gedetermineerde spinselbladwesp. (*Neurotoma nemoralis* L.?).

Gillettea coleyi Gill. (douglaswolluis).

In het geheele land werd de douglaswolluis waargenomen. In Utrecht hebben op enkele plaatsen de boomen ernstig van deze luis te lijden gehad.

Cryptococcus fagi Bärenspr. (beukenwolluis).

In Gelderland trad de beukenwolluis plaatselijk in groot aantal op, echter niet in die mate, dat de boomen er merkbaar door werden beschadigd. Wel was dit plaatselijk in Utrecht het geval. Voorts was in de houtvesterij Breda naar schatting ongeveer 50% der beuken door deze luis aangetast.

Luizen van groveden.

Op vele plaatsen zijn lichte aantastingen van groveden waargenomen.

Thecodiplosis brachyntera Schwäg.

In Utrecht traden galmuggen plaatselijk in groot aantal op. Ook in Gelderland werd hij op vele plaatsen in gering aantal gezien. De aantasting valt op door het klein blijven en later geel worden der naalden. Aan de basis zijn de naalden vergroeid en verdikt.

Tetranychus telarius L. (spint).

In Arnhem hadden de linden van spint te lijden. In het najaar vielen de bladeren van het onderste gedeelte van de boom spoedig af, hooger op bleven zij langer groen. De stam was omgeven met een glimmend web, samengesteld uit de spinseldraden van miljoenen oranje mijten.

Ook in de Steeg werd dezelfde aantasting geconstateerd.

SUMMARY — SAMENVATTING — ZUSAMMENFASSUNG

Forest insects in the Netherlands in the year 1942.
Forstinsekten in den Niederlanden im Jahre 1942.

Tree Boom } species Baum }	Infected by Aangetast door Gefressen von
<i>Pinus silvestris</i>	<i>Myelophilus piniperda</i> <i>Pityogenes bidentatus</i> <i>Brachyderes incanus</i> <i>Pissodes piniphilus</i> <i>Pissodes notatus</i> <i>Diprion pini</i> <i>Diprion rufus</i> <i>Thecodiposis brachytera</i>
<i>Pinus nigra</i> var. <i>austriaca</i>	<i>Evetria bucliana</i> <i>Diprion rufus</i> <i>Pissodes notatus</i> <i>Brachyderes incanus</i>
<i>Picea excelsa</i>	<i>Lygaeonematus abietinus</i> <i>Pachynematus scutellarius</i> <i>Cephaleia abietis</i>
<i>Picea sitchensis</i>	<i>Dendroctonus micans</i>
<i>Picea canadensis</i> <i>Picea orientalis</i> <i>Pseudotsuga Douglasii</i>	<i>Lygaeonematus abietinus</i> <i>Lyaeonematus abietinus</i> <i>Dendroctonus micans</i> <i>Strophosomus</i> sp. <i>Hylobius abietinus</i>
<i>Larix decidua</i> en <i>leptolepis</i>	<i>Gilettea cooleyi</i> <i>Lygaeonematus westmaeli</i> <i>Lygaeonematus laricis</i> <i>Nematus erichsoni</i> <i>Platycampus ovatus</i> <i>Cephaleia alpina</i> <i>Coleophora laricella</i> <i>Lymantria dispar</i>
<i>Populus spec.</i> <i>Quercus Robur</i> en <i>sessiliflora</i>	<i>Leucoma salicis</i> <i>Rhynchaenus quercus</i> <i>Lymantria dispar</i> <i>Geometridae</i> <i>Nygmia phaeorrhoea</i> <i>Tortrix viridana</i>
<i>Quercus rubra</i> <i>Tilia vulgaris</i> en <i>euchlora</i> <i>Fagus silvatica</i> <i>Ulmus hollandica</i> <i>Alnus vulgaris</i> en <i>incana</i>	<i>Malacosoma neustria</i> <i>Malacosoma neustria</i> <i>Tetranychus telarius</i> <i>Cryptococcus fagi</i> <i>Malacosoma neustria</i> <i>Agelastica alni</i>

	Fr.	Gr.	Dr.	Ov.	Gl.	Ut.	N.H.	Z.H.	Ze.	N.B.	Li.
<i>Strophosomus</i> sp.					b	c				c	
<i>Hylobius abietis</i> L.					c	c					b
<i>Pissodes piniphilus</i> Hbst					d						
<i>Pissodes notatus</i> F.					d						
<i>Brachyderes incanus</i> L.						c				b	
<i>Myeloophilus piniperda</i> L.											c
<i>Dendroctonus micans</i> Kug.					b						
<i>Pityogenes bidentatus</i> Hbst					c						
<i>Agelastica alni</i> L.					c	c	a				
<i>Haltica quercetorum</i> Fondr.					c						
<i>Rhynchaenus quercus</i> L.					c						
<i>Phyllopius</i> , sp.						c					
<i>Bupalus pinarius</i> L.											
<i>Epiblema proximana</i> H.S.											a
<i>Lymantria dispar</i> L.											
<i>Malacosoma neustria</i> L.					c		a				
<i>Nygmia phaeorrhoea</i> Don.							c				
<i>Leucoina salicis</i> L.	c						a				a
<i>Tortrix viridana</i> L.	A	A	A	A	A	A	A	Ca		A	A
<i>Evetria buoliana</i> Schiff.			c	c	c	c	b			BC	c
<i>Coleophora laricella</i> Hb	a		b	c	B	A	c			b	
<i>Lygaeonematus abietinus</i> Chr.	b		c	B	C	c				B	
<i>Lygaeonematus westmaeli</i> Tricht			C	c	C	c				B	
<i>Lygaeonematus laricis</i> Htg			c		c	b				a	
<i>Platycampus ovatus</i> Zadd			C		C					C	
<i>Nematus erichsoni</i> Htg	c		C		C					C	
<i>Cephaleia alpina</i> Kl.	a		A							a	
<i>Cephaleia abietis</i> L.					c					c	
<i>Diprion pini</i> L.					c	c				c	
<i>Diprion rufus</i> L.			b				c				
<i>Caliroa annulipes</i> Klg.											
<i>Gillettea cooleyi</i> Gill.			C		C	b					
<i>Cryptococcus fagi</i> Bärenspr.					C	c				c	
<i>Thecodiplosis brachyntera</i> Schwäg					C	c					
<i>Tetranychus telarius</i> L.					b						

A = zware beschadiging (met kaalvreterij)
ernstige Beschädigung (Kahlfrass)
serious pest (defoliation)

B = beschadiging (zonder kaalvreterij)
Schädigung (ohne Kahlfrass)
pest (no defoliation)

C = onbeteekende vretterij
Frass bedeutungslos

d = secundaire beschadiging
Sekundärfrass
secondary pest

a = plaatselijk : A
lokal : A
locally : A

b = plaatselijk : B
lokal : B
locally : B

c = plaatselijk : C
lokal : C
locally : C